KAUNOKIRJALLISUUDEN
Finlandia

Kaunokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaiden julkistustilaisuus 5.11.2026

Palkintolautakunnan puheenjohtaja Jonna Tapanaisen puhe

Hyvät kirjailijat ja lukijat,

meillä kaunokirjallisuuden Finlandia-lautakunnassa on ollut ilo ja kunnia lukea poikkeuksellinen määrä romaaneja kuluvan vuoden aikana. Kuten yksi raatimme jäsenistä mittasi, yhteensä 3,68 metrin korkuisen pinon!

Nämä kuukaudet ovat saaneet myös pohtimaan lukemisen merkitystä. Lukeminen on yksinäistä ja aikaavievää, joskus vaativaakin. Se ei anna nopeita dopamiinipiikkejä.
Silti me luemme. Vetäydymme maailmasta astuaksemme toiseen maailmaan.
Ehkä siksi, että kirjat säteilevät, kuten esseisti Antti Nylén on kirjoittanut. Hänen mukaansa lukeminen on yhtä kuin ymmärtää jotakin, olla paljon ymmärtämättä; tietää, että on olemassa muutakin kuin omat ajatukset.

Kun olemme raadin kanssa kokoontuneet näiden eri tavoin säteilevien kirjojen äärelle, on tullut näkyväksi, kuinka intiimi ja arvaamaton kirjan ja lukijan suhde on. Kirjailija pyrkii vaikuttamaan lukijaan monin tavoin, mutta lukija poimii itsepäisesti sen, mikä häntä puhuttelee – kenties omiin kokemuksiinsa, arvoihinsa tai lukuhistoriaansa peilaten.
Kirja voi leikitellä kanssamme, haastaa ja provosoida meitä, mutta toisin kuin algoritmit ja propagandistit, kirja ei yritä kontrolloida meitä. Juuri tässä on brittikirjailija Zadie Smithin mielestä fiktion voima. Kirjan kanssa olemme vapaita päättämään itse.

Silti kirja voi muuttaa meitä.

Taitava kirjailija kirjoittaa niin, että lukija ymmärtää jotain odottamatonta eikä ole romaanin jälkeen ihan entisensä. Tällaisia kirjoja me olemme onneksemme saaneet lukea.
Lukemiemme kirjojen jälkeen voin summata ainakin, että pienellä kielialueellamme synnytetään omaperäistä, aikaa kestävää ja näkemyksellistä kirjallisuutta. Vakiintuneiden kirjailijanimien rinnalle on noussut myös uusia, lahjakkaita tekijöitä.

Kirjailijuus on edelleen arvostettua ja tavoiteltua. Mutta halu olla kirjailija ei riitä.

Raatia puhuttelivat ennen kaikkea teokset, joissa tunnistimme kirjailijassa kytevän tarpeen etsiä, kysyä ja ajatella uusiksi, tulkita ja purkaa tätä maailmaa, tutkia aikakausien ja sukupolvien ketjuja. Kenties muuttaa lukijaansa.
Tänäkin vuonna kirjoitettiin kirjoja sodasta, suhteesta omiin vanhempiin ja siitä, miten lapsen saaminen mullistaa elämän. Paljon kolutuistakin aiheista lukee mielellään, jos kirjailijalla on sanottavaa ja hän löytää kerronnalleen uuden, omalakisen muodon. Silloin on myös samantekevää, onko teos historiallinen vai spekulatiivinen romaani, biofiktiota vai autofiktiota.

Tällaisia kirjailijoita tarvitaan tässä näköalattomuuden ja kvartaalipolitiikan ajassa, kun ajattelu on yhä helpompi ulkoistaa tekoälylle ja tarjolla on koko ajan enemmän nopeasti sulavaa viihdettä. Me lukijat tarvitsemme kirjailijoita, jotka laventavat ymmärrystämme ihmisyydestä ja kuvittelevat vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Se vaatii kuitenkin rauhaa, eikä vapaasti voi ajatella, jos toimeentulo on jatkuvana huolena. Meidän on huolehdittava siitä, että kirjailijoilla on mahdollisuus tehdä työtään.
Kirjallisuutemme vetovoima on vahva, sen osoittavat niin kirjastojen kasvavat lainausmäärät kuin kävijä- ja myyntiennätyksiä rikkoneet Helsingin kirjamessutkin.

Kirjat säteilevät.

Nyt, hyvä yleisö, on aika kertoa vuoden 2026 kaunokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaat. Näiden kuuden lisäksi luimme monta loistavaa romaania, joille soisimme sydämestämme lukijoiden ja median huomiota, juhlapuheita ja palkintoja.

Ensin esittelen tämän vuoden lautakunnan: lehtori emerita Eva Havo, yrittäjä ja entinen kirjakauppias Joose Siira, elokuvajournalisti Kalle Kinnunen, näyttelijä Pirjo Lonka ja myymäläpäällikkö Sonja Autio. Suuri kiitos teille, kirjallisuus on aina parasta jaettuna ja keskustelut teidän kanssanne ovat tehneet minustakin paremman lukijan. Ja me kaikki kiitämme Kirjasäätiön pääsihteeriä Elina Lahdenkauppia prosessin varmasta ohjauksesta.

Seuraavat kuusi teosta olemme valinneet yksimielisesti.